

**O BRAKU
I PORODIČNOM
ŽIVOTU**

Carica Aleksandra Fjodorovna Romanov

Carica Aleksandra Fjodorovna Romanov O braku i porodičnom životu

U ovoj knjizi carice Aleksandre Fjodorovne nalaze se odlomci iz dela koja su je inspirisala. Carica ih je zapisala u dnevnik u septembru 1899. godine, pet godina posle udaje, kad je već imala tri kćerke. Tada je s posebnom pažnjom čitala knjigu Džejmsa Rasel Milera “Domostroj, ili Idealan porodični život”.

Citati jasno pokazuju šta je bilo blisko njenom srcu i šta ju je mučilo i brinulo u svakodnevnom životu. Biće zanimljivo obratiti pažnju na neka mesta u tekstu koja su podvučena rukom carice.

1996. Izdavačko odeljenje Valaamskog društva Amerike i Rusije.

Predgovor

Za mene su ovi izvodi iz zapisa imperatorke Aleksandre Fjedorovne bili pravo otkrovenje. Onoliko koliko se danas mnogo sreće duhovnih radova posvećenih monaštvu, toliko je oskudan spisak knjiga koje bi savremenog čitaoca upoznavale sa hrišćanskim osmišljavanjem braka. Međutim, većina hrišćana bira put venčanog braka, koji sveti oci nazivaju “utočištem celomudrija”.

Nećemo skrivati da naš život prolazi u brigama zbog traženja hleba nasušnog, da uzajamna ograničenost i grehovnost suprugama često ostavljaju svoj vidljivi trag na odnosima između muža i žene. Postepeno siromaše i krnje se osećanja, koja su zaljubljene činila najsrećnijim bićima na svetu, blede sjaj požrtvovanosti i viteštva, svakodnevnica čini da opštenje suprugama postane bezbojno. Oni se s vremena na vreme osećaju kao burlaci, koji jedva vuku lađu porodičnog života. Očigledno je da ovo nije bila sudbina krunisanih Nikolaja i Aleksandre. Urođena plemenitost, čistota osećanja i namera sjedinile su se sa svesnim i promišljenim naporom da se očuva i zaštiti onaj savez, koji je zaista postao uzor

vernim podanicima i koji je na kraju životnog puta bio zapečaćen mučeničkim podvigom.

Za nas je najvažnije to što Aleksandra Fjodorovna čitajući knjige ispisuje iz njih ono što je najbliže njenom sopstvenom bračnom iskustvu. Očigledno je da je u rukama imala najrazličitija dela i po žanru i po sadržini. Filozofska razmišljanja, etika braka, poezija, duhovne izreke – sve je to bila hrana za njena razmišljanja o Bogu. Mislimo da ni iz daleka nisu svi autori koje je carica izučavala bili pravoslavni, ali je njena duša, koja je umela da voli “tako iskreno i tako nežno”, s hrišćanskom mudrošću i razboritošću izvlačila bisere moralnih sentenci i maksima, koje su najviše govorele njenom ženskom srcu.

Unutrašnja snaga objavljenih zabeleški je u moralnom liku života blagočestive Carice u potpunosti predane porodičnom idealu. Upravo zbog toga su dole navedene zabeleške prožete takvim mirom, iskrenošću koja sve pobeđuje i nebeskom lepotom. U naše vreme kada najobičnija opštečovečanska poimanja duga, časti, savesti, odgovornosti i vernosti postaju sve manje vidljiva, kada se, po rečima jevandeliste Mateja “zato što se umnožilo bezakonje, ohladnjela ljubav mnogih” (Mt. 24:12), čitanje ovih materijala može da bude pravi događaj duhovnog reda. Saveti, upozorenja supruzima, misli o istinskoj i prividnoj ljubavi, razmišljanja o odnosima između najbližih rođaka, svedočanstva o velikom značaju domaćeg enterijera i atmosfere u duhovnom razvoju ličnosti deteta – eto to je, iako ni izdaleka ne potpun, spisak etičkih problema kojih se Carica dotakla.

Ma koliko čovek da čita ove materijale sve vreme pronalazi nešto novo što mu je potrebno baš tog dana i sata, jer život u braku pretenduje na angažovanje svih stvaralačkih moći čoveka u njegovom delokrugu. Carica nam pomaže da novim očima pogledamo na bogoustanovljeni brak i da ocenimo ovaj dar u svetlosti Hristove ljubavi kako bismo razumno služili jedni drugima na slavu Božiju. Čitalac koji ima dobro i milostivo srce i krotku i tihu prirodu učvrstiće navedene vrline u sebi, a onaj čije je srce možda savladano surovom bezosećajnošću i koje je odavno

zaboravilo da postoje nežnost, snishodljivost, trpeljivost i dobrodušnost neće moći da ne oseti želju da se izmeni nabolje, da se ne seti svoje prve ljubavi i pokaje. Danas, kada se ruše svi društveni principi i narod strada pod teretom sopstvenog nemorala, verujemo da će objavljeni materijali mnogima otvoriti oči za supružanske vrline, a druge sačuvati od grešaka, za koje, nažalost tako gorko i dugo potom plaćamo.

“Ako, dakle, ko ukine jednu od ovih najmanjih zapovijesti i nauči tako ljude, nazvaće se najmanji u Carstvu Nebeskome; a ko izvrši i nauči, taj će se veliki nazvati u Carstvu Nebeskome” (Mt. 5:19). Ovo poslednje se nesumnjivo dogodilo sa veličanstvenom caricom zemlje ruske.

Jerej Artemije Vladimirov
starešina hrama
Svih svetih u Krasnom selu, Moskva

O braku i porodičnom životu

Smisao braka je u pričinjavanju radosti. Podrazumeva se da je bračni život najsrećniji, najpotpuniji i najbogatiji. To je savršena Božanstvena institucija. Božanstvena zamisao se zbog toga sastoji u tome da brak donosi sreću, da on život i muža i žene čini potpunijim kako niko od njih ne bi izgubio već da oboje pobede. Ako brak ipak ne postaje srećan i ne čini život bogatijim i potpunijim krivica nije do same bračne veze; krivica je do ljudi koji su njome sjedinjeni.

Brak je Božanstveni obred. On je bio deo zamisli Božije kada je On stvarao čoveka. To je najprisnija i najsvetija veza na zemlji.

Posle sklapanja braka prve i glavne obaveze muža su prema ženi, a žene – prema mužu. Oni moraju da žive jedno za drugo, da jedno

za drugo daju život. Ranije su oboje bili nesavršeni. Brak je sjedinjavanje dve polovine u jedinstvenu celinu. Dva života su povezana u tako tesan savez da više ne postoje dva života nego jedan. Oboje do kraja svog života snose svetu odgovornost za sreću i najviše blago onog drugog.

Dan svadbe treba uvek pamtiti i izdvajati ga između drugih naročito važnih datuma u životu. To je dan čija će svetlost do kraja života obasjavati sve druge dane. Radost zbog sklapanja braka nije burna nego duboka i mirna. Kad se sjedinjuju ruke i izgovaraju sveta svečana obećanja, iznad bračnog oltara doleću anđeli i tiho pevaju svoje pesme, a zatim štite srećni par svojim krilima kada počinje njihov zajednički životni put.

Krivicom onih koji su se uzeli, jednog ili oboje, život u braku može postati nesrećan. Mogućnost sreće u braku je vrlo velika, ali se ne sme zaboraviti ni na mogućnost njegovog kraha. Samo pravilan i mudar život u braku će pomoći da se postignu idealni bračni odnosi.

Prva lekcija koju čovek treba da nauči i da ispuni jeste strpljenje. Na početku porodičnog života otkrivaju se kako vrline karaktera i naravi tako i nedostaci i specifičnosti navika, ukusa i temperamenta za koje druga polovina nije ni podozrevala da postoje. Ponekad se čini da je nemoguće navići se jedno na drugo, da će konflikti biti večiti i beznadežni, ali strpljivost i ljubav savlađuju sve, i dva života se slivaju u jedan, plemenitiji, snažniji, potpuniji i bogatiji i taj život će se nastaviti u miru i spokojstvu.

Dužnost u porodici jeste nesebična ljubav. Svako mora da zaboravi na svoje "ja" posvetivši sebe onom drugom. Svako treba da krivi sebe, a ne drugog ako nešto ne ide kako treba. Neophodni su izdržljivost i strpljenje; nestrpljenje može sve da pokvari. Oštra reč

može da uspори sjedinjenje duša za čitave mesece. S obe strane mora postojati želja da se brak učini srećnim i da se savlada sve što predstavlja prepreku za to. I za najsnažniju ljubav je veoma potrebno da se svakodnevno učvršćuje. Najneoprostivija grubost je baš u sopstvenom domu prema onima koje volimo.

Još jedna tajna sreće u porodičnom životu jeste pažljivost jednog prema drugom. Muž i žena moraju stalno jedno prema drugom ispoljavati znake najnežnije pažnje i ljubavi. Sreća u životu sastoji se od pojedinih minuta, od sitnih zadovoljstava koja se brzo zaboravljaju, od poljupca, osmeha, dobrog pogleda, srdačnog komplimenta i bezbrojnih malih, ali dobrih misli i iskrenih osećanja. Ljubavi je takođe potreban njen svakodnevni hleb.

Postoji još jedan važan element u bračnom životu – to je jedinstvo interesovanja. Nijedna briga žene ne sme izgledati previše sitna čak ni za gigantski intelekt najvećeg muža. S druge strane, svaka mudra i verna žena će se vrlo rado zanimati za poslove svog muža. Ona će poželeti da sazna nešto o svakom njegovom novom projektu, planu, teškoći i nedoumici. Ona će poželeti da zna koji njegov poduhvat je uspeo, a koji ne, i da bude u toku svih njegovih svakodnevni poslova. Neka oba srca dele i radost i patnju. Neka popola dele teret briga. Neka sve u njihovom životu bude zajedničko. Oni moraju zajedno ići u crkvu, moliti se jedno pored drugog, zajedno prinositi pred Božije stope teret briga za svoju decu i za sve ono što im je dragoceno. Zašto da ne razgovaraju o svojim iskušenjima, sumnjama i tajnim željama i da ne pomognu jedno drugom saosećanjem i rečima ohrabrenja? Tako će živeti jednim životom, a ne dvama. Svako od njih u svojim planovima i nadama mora obavezno da misli o onom drugom. Jedno pred drugim ne smeju imati nikakvih tajni. Oni moraju imati samo zajedničke prijatelje. Na taj način će se dva života sliti u jedan život i oni će deliti i misli i želje i osećanja i radost i tugu i zadovoljstvo i bol.

Bojte se znaka i najmanjeg početka nerazumevanja ili otuđenja. Umesto da se čovek uzdrži on izgovori glupu i neopreznu reč i evo, između dva srca koja su dotad bila jedna celina pojavila se mala pukotina koja se sve više širi dok oni zauvek ne postanu odvojeni jedno od drugog. Rekli ste nešto nesmotreno? Odmah tražite oprostaj. Nastao je neki nesporazum? Nije važno čijom krivicom, ne dozvolite da to ostane između vas.

Uzdržavajte se od svađe. Nemojte ići na spavanje tajeći u sebi osećanje gneva. U porodičnom životu ne sme biti mesta za gordost. Nikada ne treba hraniti svoje osećanje uvređene gordosti i skrupulozno meriti ko mora da traži oprostaj. Oni koji istinski vole ne smeju da se bave takvom kazuistikom, oni su uvek spremni i da ustupe i da se izvine.

Bez Božijeg blagoslova, ako On ne osveti brak sve čestitke i dobre želje drugova će biti prazne reči. Bez Njegovog svakodnevnog blagoslova porodičnog života čak i najnežnija i najiskrenija ljubav neće moći da da sve ono što je potrebno žednom srcu. Bez blagoslova Neba sva lepota, radost i vrednost porodičnog života mogu u bilo kom trenutku biti uništene.

U uređenju doma moraju učestvovati svi članovi porodice, i najpotpunija porodična sreća može biti dostignuta kada svi časno ispunjavaju svoje obaveze.

Jedna reč obuhvata sve – ta reč je “ljubav”. U reči “ljubav” je čitav tom misli o životu i dugu, i kada je mi uporno i pažljivo izučavamo, svaka od njih postaje jasna i precizna.

Kada vene lepota lica i gasi se sjaj u očima, a sa starošću dolaze bore ili ostavljaju svoje tragove i ožiljke bolesti, tuge i brige, ljubav

vernog muža mora da ostane isto onako duboka i iskrena kao ranije. Na zemlji nema mere koja može da izmeri dubinu Hristove ljubavi prema Njegovoj Crkvi i nijedan smrtnik ne može da voli s istom takvom dubinom, ali je ipak svaki muž obavezan da to čini u onoj meri u kojoj se ova ljubav može ponoviti na zemlji. Nijedna žrtva ne treba da mu izgleda prevelika za njegovu voljenu.

U ljubavi je potrebna naročita delikatnost. Čovek može da bude iskren i odan, a da ipak u njegovim rečima i postupcima nedostaje ona nežnost koja tako pleni srca. Evo saveta: nemojte pokazivati svoje loše raspoloženje i uvređena osećanja, ne govorite gnevno, ne postupajte loše. Nijedna žena na svetu neće toliko patiti zbog oštrih ili nepromišljenih reči, koje su izletele iz vaših usta kao vaša sopstvena žena. A najviše od svega se bojte da rastužite upravo nju. Ljubav ti ne daje pravo da se ponašaš grubo prema onome koga voliš. Što su prisniji odnosi tim je bolnije srcu od pogleda, gesta ili reči koje se izgovore u nervozi ili su jednostavno nepromišljene.

Svaka žena mora da zna da kad je uznemirena ili ima nekih poteškoća uvek može kod svog muža da nađe bezbedno i tiho utočište. Ona mora da zna da će je on shvatiti, da će se prema njoj ponašati vrlo taktično, da će upotrebiti snagu da bi je zaštitio. Ona nikada ne sme da posumnja u to da će on saosećati s njom u svim teškoćama. Trebalo bi da se ona nikada ne plaši da može da naiđe na hladnoću ili prekor kada dođe kod njega da traži zaštitu.

Ako jedan supružnik poštuje drugog i on je uzvišen, a ako ne i on je ponižen.

Čovek treba da se savetuje sa svojom ženom o svojim poslovima i da ima poverenja u nju. Možda ona neće umeti kao on da se razabere u poslovima, ali je moguće da će moći da predloži mnogo toga dragocenog, jer ženska intuicija često radi brže od muške

logike. Međutim, čak i ako žena ne može da pomogne mužu u njegovim poslovima, ljubav prema njemu je primorava da se zanima za njegove brige. I ona je srećna kada on traži savet od nje i tako se oni još više zbližuju.

Ako je dan bio uspešan ona zajedno s mužem deli njegovu radost, a ako je bio neuspešan, ona mu, kao verna žena, pomaže da prebrodi neprijatnosti i hrabri ga.

Trebalo bi da ruke muža nadahnutog ljubavlju umeju sve da urade. Trebalo bi da svaki muž koji voli ima veliko srce. Mnogi ljudi koji pate moraju naći pomoć u pravoj porodici. Svaki muž žene hrišćanke mora se sjediniti s njom u ljubavi prema Hristu. Iz ljubavi prema njoj on će proći kroz iskušenja u veri. Deleći njen život ispunjen verom i molitvom on će i svoj život vezati za Nebo. Objedinjeni na zemlji zajedničkom verom u Hrista, prelivajući svoju uzajamnu ljubav u ljubav prema Bogu, oni će biti večno sjedinjeni i na Nebu. Zbog čega srca troše godine na zemlji srastajući se u jedno, preplićući svoje živote, slivajući se dušama u jedan savez koji se može dostići samo posle groba? Zašto da ne streme ka večnosti odmah?

Ne samo da sreća muža zavisi od žene nego i razvoj i rast njegovog karaktera. Dobra žena je blagoslov Neba, najlepší dar mužu, njegov anđeo i izvor bezbrojnih blaga: njen glas je za njega najslada muzika, njen osmeh mu obasjava dan, njen poljubac je čuvar njegove vernosti, njene ruke su balzam za njegovo zdravlje i ceo njegov život, njena vrednoća je zalog njegovog blagostanja, njena stidljivost je njegov najbolji ekonom, njene usne njegov najbolji savetnik, njene grudi najmekši jastuk na kojem se zaboravljaju sve brige, a njene molitve njegov advokat pred Gospodom.

Verna žena ne treba da bude ni mašta pesnika, ni lepa slika, ni prolazno stvorenje koje bi se čovek bojao da dodirne, nego treba da bude zdrava, snažna, praktična i vredna žena, sposobna da ispunjava porodične obaveze, a koju ipak odlikuje ona lepota koju duši daje uzvišen i plemenit cilj.

Prva stvar koja se zahteva od žene jeste vernost, vernost u najširem smislu reči. Srce njenog muža joj se mora poveravati bez bojazni. Apsolutno poverenje je osnova verne ljubavi. Senka sumnje narušava harmoniju porodičnog života. Verna žena svojim karakterom i ponašanjem dokazuje da je dostojna muževljevog poverenja. On je siguran u njenu ljubav, zna da mu je njeno srce stalno predano. On zna da ona iskreno podržava njegova interesovanja. Vrlo je bitno da muž može da poveri svojoj vernoj ženi vođenje svih domaćih poslova znajući da će sve biti u redu. Rasipnost i ekstravagantnost žene su uništile sreću mnogih bračnih parova.

Svaka verna žena je prožeta interesovanjima svog muža. Kad mu je teško, ona se trudi da ga ohrabri svojim saosećanjem i ispoljavanjem svoje ljubavi. Ona s entuzijazmom podstiče sve njegove planove. Ona nije teret na njegovim nogama. Ona je snaga u njegovom srcu koja mu pomaže da postane sve bolji. Nisu sve žene blagoslov za svoje muževe. Ponekad se žena poredi sa biljkom-puzavicom koja obavija snažni hrast – svog muža. Verna žena čini život svoga muža plemenitijim i značajnijim usmeravajući ga snagom svoje ljubavi prema uzvišenim ciljevima. Kada se ona puna poverenja i ljubavi privije uz njega, u njemu se bude najplemenitije i nabogatije crte njegove prirode. Ona u njemu podstiče hrabrost i odgovornost. Ona čini njegov život predivnim, ublažava njegove oštre i grube navike ako je takvih bilo.

Međutim, ima i takvih žena koje su slične biljkama-parazitima. One se obavijaju oko muža, ali same ništa ne doprinose. One ne pružaju ruku pomoći. Izležavaju se na divanima, šetaju ulicama,

sanjare nad ljubavnim romanima i spletkare po primaćim sobama. One su potpuno beskorisne i kao takve postaju breme i za najnežniju ljubav. Umesto da život muža učine snažnijim, bogatijim i srećnijim, one samo ometaju njegove uspehe. Rezultat je vrlo kukavan i po nju. Verna žena se privija i obavija muža, ali mu takođe pomaže i nadahnjuje ga. Njen muž na svim poljima oseća kako mu njena ljubav pomaže. Dobra žena je čuvarica porodičnog ognjišta.

Neke žene razmišljaju samo o romantičnim idealima i zanemaruju svoje svakodnevne obaveze i time ne učvršćuju svoju porodičnu sreću. Često se dešava da je uzrok uništene najsnažnije ljubavi: nered, nemar i loše vođenje domaćinstva.

Žena je obdarena saosećanjem, delikatnošću i sposobnošću da inspiriše. Ovo čini da ona postaje u izvesnom smislu Hristov poslanik s misijom da olakša ljudske patnje i tugu.

Glavna obaveza svake žene je uređenje i vođenje domaćinstva. Ona mora biti velikodušna i dobrog srca. Žena čije srce ne dotiče prizor nesreće, koja ne žuri da pomogne kad je to u njenoj moći, lišena je jednog od glavnih ženskih kvaliteta, koji čine osnovu ženske prirode. Prava žena deli s mužem breme njegovih briga. Ma šta da se mužu dogodi u toku dana, kada on dolazi u svoj dom mora dospeti u atmosferu ljubavi. Drugi prijatelji ga mogu izneveriti, ali ženina odanost mora biti postojana. Kad nastupa mrak i nezgode opkoljavaju muža, odane ženine oči ga gledaju kao zvezde nade koje sijaju u tami. Kad je potišten njen osmeh mu pomaže da ponovo nađe snagu, kao što sunčev zrak diže pognuti cvet.

S blagoslovom tihim Neba
Anđeli nam sleću

Kada, onemevši od tuge,
Duša pati.

Ako je snaga muškarca u znanju, snaga žene je u blagosti. Nebo uvek blagosilja dom žene koja živi radi dobra. Odana žena ima potpuno poverenje u muža. Ona od njega ništa ne krije. Ne sluša reči ushićenosti drugih muškaraca koje ne može njemu da ispriča. Ona mu poverava svako svoje osećanje, nadu i želju, svaku radost ili muku. Kada se oseća razočaranom ili uvređenom, ona može da doživi iskušenje da o svojoj patnji ispriča bliskim prijateljima. Nema ničeg pogubnijeg kako po njene sopstvene interese tako ni po ponovno uspostavljanje mira i sreće u njenom domu. Nedaće na koje se žali drugima ostaju kao nezaceljene rane. Mudra žena nikome neće poveriti svoju tajnu nesreću osim svome gospodaru, jer jedino on strpljenjem i ljubavlju može da izgladi sve razmirice i nesuglasice.

Ljubav u ženi otkriva mnogo toga što ne vide oči sa strane. Na njene nedostatke ona baca veo i preobražava čak i njene najprostije crte.

Isto onoliko koliko sa vremenom provedenim u radu i brigama nestaje privlačnost fizičke lepote sve više i više mora da sija duševna lepota dolazeći na smenu izgubljenoj privlačnosti. Žena uvek pre svega mora da se stara o tome da se sviđa mužu, a ne još nekom. Kad su sami ona mora da izgleda još bolje, a ne da zapostavi svoj izgled zato što je niko više ne vidi. Umesto da bude živahna i privlačna u društvu, a kad ostane sama da padne u melanholiju i ćuti, žena mora da ostane vesela i privlačna i kad ostaje nasamo s mužem u svom tihom domu. I muž i žena moraju jedno drugom da daju sve najbolje od sebe. Njena vatrena zainteresovanost za sve njegove poslove, i njen mudri savet po bilo kom pitanju, daju mužu snagu za ispunjavanje njegovih svakodnevnih obaveza i čine ga hrabrim za svaku bitku. A mudrost i snagu koji su joj potrebni za

ispunjavanje svetih obaveza supruge, žena može da nađe samo u obraćanju Bogu.

Nema ničeg snažnijeg od osećanja koje nas obuzima kada na rukama držimo svoju decu. Njihova bespomoćnost dira u našim srcima plemenite strune. Za nas je njihova nevinost snaga, koja nas čisti. Kad je u kući novorođenče, brak kao da se ponovo rađa. Dete zbližava bračni par kao nikad ranije. U srcima roditelja oživljavaju strune koje su do tada ćutale. Pred mlade roditelje postavljaju se novi ciljevi, pojavljuju se nove želje.

Život odmah dobija novi i dublji smisao.

Njihovim rukama je povereno sveto breme, besmrtni život koji oni treba da sačuvaju, i ovo u roditeljima izaziva osećanje odgovornosti, tera ih da se zamisle. "Ja" više nije centar sveta. Oni imaju novi cilj radi kojeg treba živeti, cilj koji je dovoljno velik da ispuni ceo njihov život.

"Deca su apostoli Boga,
Koje nam dan za danom
On šalje da bi nam govorila
O ljubavi, miru i nadi!"

Naravno, s decom se pojavljuje masa briga i napora, i zbog toga ima ljudi koji na pojavu dece gledaju kao na nesreću. Međutim, tako na decu gledaju samo hladni egoisti.

Ah, u šta bi se svet pretvorio za nas
Kada bi deca iz njega nestala,
Potpuna bi praznina bila iza nas,
A pred nas bi samo senka smrti stala.
Od kakvog je lišće značaja za drvo?
I svetlost i vazduh preko njega,
U slatki nežni sok pretvara se prvo,
I u stablo ide hraneći ga.
Kao lišće u tom gaju,

Ovome su svetu deca;
njihovim očima Mi gledamo na lepotu,
Koji nebesa nam daju.

Velika je stvar preuzeti na sebe odgovornost za ove nežne mlade živote, koji svet mogu obogatiti lepotom, radošću i snagom, ali koji lako mogu i da se upropaste; veliko je delo negovati ih, formirati njihov karakter – evo o čemu treba da razmišljaš kad uređuješ svoj dom. To mora biti dom u kojem će deca rasti radi istinitog i plemenitog života, radi Boga.

Nikakva blaga sveta ne mogu čoveku da zamene gubitak blaga koje se ni sa čim ne može uporediti – njegove rođene dece. Nešto Bog daje često, a nešto samo jednom. Prolaze i ponovo se vraćaju godišnja doba, cveta novo cveće, ali mladost nikad ne dolazi dva puta. Samo jednom se daje detinjstvo sa svim njegovim mogućnostima. Ono što možete da učinite da biste ga ulepšali, činite brzo.

Glavni centar u životu svakog čoveka mora biti njegov dom. To je mesto gde rastu deca – rastu fizički, učvršćuju svoje zdravlje i upijaju u sebe sve ono što će ih učiniti istinskim i plemenitim muškarcima i ženama. U domu gde rastu deca čitavo njihovo okruženje i sve što se dešava utiče na njih, i čak i najmanji detalj može da utiče na njih povoljno ili štetno. Čak i priroda oko njih formira njihov budući karakter. Sve ono lepo što vide dečije oči ostavlja traga u njihovim osetljivim srcima. Ma gde da se vaspitava dete, na njegov karakter ostavljaju trag mesta gde je ono raslo. Moramo da učinimo da sobe u kojima će naša deca spavati, igrati se i živeti budu što lepše, onoliko koliko nam to sredstva dozvoljavaju. Deca vole slike, i ako su slike u kući čiste i lepe one na njih izvanredno utiču, čine ih prefinjenijima. Ali i sam dom, čist i opremljen sa ukusom, s jednostavnim ukrasima i prijatnim izgledom neprocenjivo utiče na vaspitanje dece.

Velika umetnost je živeti zajedno nežno se voleći. Ovo mora da potekne od samih roditelja. Svaka kuća liči na svoje graditelje. Prefinjena priroda čini da i dom bude prefinjen, a grub čovek će i dom učiniti grubim.

Roditelji moraju biti onakvi kakvima žele da vide svoju decu – ne na rečima nego na delima. Oni moraju da uče svoju decu na primeru svog života.

Još jedan važan elemenat u porodičnom životu jesu odnosi međusobne ljubavi; ne prosto ljubavi nego kultivisane ljubavi u svakodnevnom životu porodice, ispoljavanje ljubavi u rečima i postupcima. Ljubaznost u kući, ne formalna nego iskrena i prirodna. Radost i sreća su deci potrebni isto onoliko koliko je biljkama potreban vazduh i sunčeva svetlost.

Najbogatije nasledstvo koje roditelji mogu da ostave deci jeste srećno detinjstvo s nežnim uspomnama na oca i majku. Ono će osvetliti buduće dane, čuvaće ih od iskušenja i pomoći će im u surovoj svakodnevici života kada deca napuste roditeljski krov.

“Neka dom vaš bude kao bašta prava
U kojoj radost glasove dečje ispunjava,
A detinjstvo je prepuno sreće.”

O, neka Bog pomogne svakoj majci da shvati veličinu i slavu truda, koji joj predstoji kad na svojim grudima drži dete, koje treba da odneguje i vaspita. Što se tiče dece – dug roditelja je da ih pripreme za život, za sva iskušenja koja će im Bog poslati. Budite predani. Sa strahopoštovanjem primite svoje sveto breme. Najčvršće veze su veze kojima je srce čovekovo vezano za pravi dom. U pravom domu čak i malo dete ima svoj glas. A pojava novorođenčeta utiče na čitavo porodično uređenje. Dom, ma kako

skroman i mali bio, za svakog člana porodice mora biti najdraže mesto na svetu. On mora biti ispunjen takvom ljubavlju i takvom srećom da bez obzira na to u kojim krajevima da se čovek kasnije obrete, ma koliko godina da prođe, njegovo srce uvek podjednako teži ka rodnom domu. U svim iskušenjima i nesrećama, rodni dom je utočište za dušu.

Snaga volje leži u osnovi hrabrosti, ali hrabrost može da preraste u pravu muževnost samo onda kad volja ustupa, i što više volja ustupa snažnije se ispoljava muževnost.

Na zemlji nema postupka koji više priliči muškarcu nego kada se muškarac u naponu snage kao malo dete s ljubavlju poklanja pred svojim roditeljem ukazujući mu čast i poštovanje.

Mi znamo da kada On odbija da ispuni našu molbu to znači da bi po nas bilo loše da se ona ispuni. Kad nas ne vodi onim putem, koji smo mi zamislili, kad nas kažnjava ili nas ispravlja, On to čini s ljubavlju. Mi znamo da On sve čini radi našeg najvišeg dobra.

Duša piše svoju istoriju na telu.

Dok su roditelji živi, dete uvek ostaje dete i mora roditeljima da uzvraća ljubavlju i poštovanjem. Ljubav dece prema roditeljima se izražava u potpunom poverenju u njih. Pravoj majci je važno sve što zanima njeno dete. Ona isto tako rado sluša o njegovim doživljajima, radostima, razočarenjima, dostignućima i fantazijama kao što drugi ljudi slušaju neku romantičnu povest.

Deca moraju da se uče samoodricanju. Ona neće moći da imaju sve što bi želela. Moraju da se nauče da se odriču sopstvenih želja radi drugih ljudi. Takođe moraju da nauče da budu brižna.

Bezbržan ovek uvek pričinjava Ńtetu i nanosi bol, ne namerno, nego prosto iz nehata. Da se ispolji briga i nije potrebno tako puno – re ohrabrenja kada neko ima neprijatnosti, malo neŃnosti kada neko izgleda tuŃan, pruŃanje pomoći u pravo vreme onome ko je umoran. Deca moraju da se ue da donose korist roditeljima i jedna drugima. Ona to mogu da učine ne zahtevajui previŃe paŃnje, ne priinjavajui drugima brige i uznemiravanja zbog sebe. Čim malo poodrastu deca moraju da se nauče da se uzdaju u sebe, da se nauče da se snalaze bez pomoći drugih kako bi postala snaŃna i nezavisna.

Roditelji ponekad greŃe brinući se previŃe ili dajući stalno glupe i razdraŃujue savete, ali sinovi i kćeri moraju da se sloŃe s tim da je u osnovi sve ove prekomerne briŃnosti duboka briga za njih.

Plemenit Ńivot, snaŃan, poŃten, ozbiljan i bogougodan karakter jesu najveća nagrada roditeljima za naporne godine ljubavi pune samopoŃrtvovanosti. Neka deca Ńive tako da roditelji u starosti mogu njima da se ponose. Neka deca ispunjavaju neŃnoŃcu i umiljatoŃcu godine njihovog gaŃenja.

Među braćom i sestrama mora da postoji čvrsto i neŃno prijateljstvo. U naŃim srcima i Ńivotu moramo da čuvamo i negujemo sve Ńto je lepo i sveto. Da bi prijateljski odnosi u naŃem sopstvenom domu bili duboki, iskreni i srdačni, njih moraju da formiraju roditelji, pomaŃui duŃama da se zbliŃe. Nema na svetu prijateljstva čistijeg, bogatijeg i plodotvornijeg od prijateljstva u porodici, samo ako se njegov razvoj usmeri. Mladić mora prema svojoj sestri biti paŃljiviji nego prema ma kojoj drugoj mladoj Ńeni na svetu, a mlada Ńena dok nema muŃa mora brata smatrati najbliŃim ovekom na svetu. Oni na ovom svetu moraju da čuvaju jedno drugo od opasnosti i laŃnih i pogibeljnih puteva.

Nad svakim od nas uvek lebdi nevidljivi anđeo-čuvar.

- Oče, šta je život?
- Bitka, dete moje.

U kojoj najprecizniji može promašiti.
I najoprezniji se može prevariti,
U kojoj i srce junaka može zadrhtati,
A neprijatelj i danju i noću napada.
Ova bitka celim svetom vlada,
I u njoj se mora do kraja ostati.

Svakom mladom čoveku život je naročito težak. Kada stupa u život, potrebna mu je podrška svih onih koji ga vole. Potrebne su mu molitve i pomoć svih njegovih prijatelja. Zbog nedostatka podrške i ljubavi mnogi mladi ljudi gube u životnim bitkama, a oni koji izlaze kao pobednici često za tu pobedu treba da zahvale ljubavi vernih srca koja je u njih ulila nadu i hrabrost u trenucima borbe. Nemoguće je spoznati cenu pravog prijateljstva na ovom svetu.

Svaka predana sestra može na svog brata da izvrši tako jak uticaj koji će ga voditi kao ruka Gospodnja ispravnim životnim putem. U svom sopstvenom domu, na sopstvenom primeru pokažite im svu uzvišenu lepotu istinske i plemenite ženstvenosti. Stremeći ka svemu nežnom, čistom u svetom i božanstvenom idealu žene budite ovaploćenje vrline i učinite vrlinu toliko privlačnom da porok u njima uvek izaziva samo odvratnost. Neka oni u vama vide takvu duševnu čistotu, takvu plemenitost duha, takvu Božanstvenu svetost da ih vaša svetlost uvek čuva, ma kuda da pođu, kao štit ili kao anđeo koji leti iznad njihovih glava u večnom blagoslovu. Neka svaka žena s pomoću Božijom teži ka savršenstvu. Kada vaš brat padne u iskušenje, pred njegovim očima će se pojaviti slike takve ljubavi i čistote da će se on s odvratnošću okrenuti od zavodnice. Žena je za njega ili predmet poštovanja ili prezira, što zavisi od toga šta on vidi u duši svoje sestre. Zbog toga sestra treba da se trudi da

zadobije bratovljevu ljubav i poštovanje. Ona neće moći da pričini više štete nego ako mu sugerije misao da su sve žene surove i lakomislene, da žude samo za zadovoljstvima, i da žele da im se svi dive. A braća zauzvrat moraju da čuvaju sestre.

Nismo svesni do kraja kolika je naša sila,
Da svakog dana činimo dela dobra il' zla,
Da je nekoga loša reč uništila,
A dobra nekoga spasila.
Reči su tihe, postupci su sitni,
Odmah ih zaboravu prepuštamo,
Za nas su oni potpuno nebitni,
Ali nejake ljude njima slamamo.

Odnos prema ženama – evo najboljeg načina da se proveriti plemenitost muškarca.

On prema svakoj ženi mora da se odnosi sa poštovanjem, bez obzira na to da li je ona bogata ili siromašna, da li zauzima visok ili nizak društveni položaj, i mora da joj ukazuje sve znake poštovanja. Brat mora da štiti svoju sestru od svakog zla i neželjenog uticaja. On radi nje mora da se ponaša besprekorno, da bude velikodušan, istinoljubiv i nesebičan i da voli Boga. Svako ko ima sestru mora da je pazi i voli. Vlast koju ona ima je vlast istinske ženstvenosti koja pleni čistotom duše i njena snaga je u blagosti.

Čistota pomisli i čistota duše je ono što zaista oplemenjuje.

Bez čistote je nemoguće zamisliti istinsku ženstvenost. Čak i u ovom svetu ogreznom u grehovima i porocima, moguće je sačuvati ovu svetu čistotu. "Video sam ljiljan kako pliva u crnoj blatnjavoj vodi. Sve unaokolo je istrulilo, a ljiljan je ostao čist kao anđeoska odežda. U tamnoj bari zatalasa se voda, ljiljan se zaljulja, ali se na

njemu nije pojavila nijedna mrlja”. Tako da čak i u našem nemoralnom svetu mlada žena može da sačuva svoju dušu neokaljanom zračeci svetom nesebičnom ljubavlju. Srce mladog čoveka mora da likuje ako on ima lepu plemenitu sestru koja ima poverenja u njega i koja ga smatra svojim zaštitnikom, savetnikom i drugom. A sestra mora da se raduje ako je brat postao snažan muškarac koji je sposoban da je zaštiti od životnih bura. Između brata i sestre mora da vlada duboko, snažno i blisko prijateljstvo i oni moraju imati poverenja jedno u drugo. Neka se između njih ispreče mora i kontinenti - njihova ljubav uvek treba da ostane odana, snažna i verna. Život je previše kratak da bismo ga trošili na borbu i svađe, naročito u svetom krugu porodice.

Težak posao, teškoće i brige, samopožrtvovanje, pa čak i tuga gube svoju oštrinu, mračnost i surovost, kad su ublaženi nežnom ljubavlju, isto kao što hladne, gole i nazubljene stene postaju predivne kada ih divlje loze obavijaju svojim zelenim vencima, a nežni cvetovi ispunjavaju sva udubljenja i pukotine.

U svakom domu se dešavaju svoja iskušenja, ali u istinskom domu vlada mir, koji ne mogu da naruše zemaljske oluje. Dom je mesto topline i nežnosti. O domu treba govoriti s ljubavlju.

Neka je samo jedna reč,
Ali s ljubavlju kazana,
I molitva Gospodu prošaptana.
Anđeoski hor će likovati,
A duša tvoja zauvek s Nebom ostati.

Začuo sam reč tihu, nežnu, ja,
Kao uzdah letnjeg podneva,
Tako mi je duboko u srce urasla,
I zauvek u njemu ostala.
Neka se ona i dalje čuje,

Sve do poslednjeg trena,
I kucanjem i udarima srca mog,
Nek' ne bude zaglušena.

U takvom domu mogu se vaspitavati samo lepota i dobrota karaktera. Jedna od nesreća našeg doba je to što su tihe porodične večeri potisnute poslovima, zabavama i izlascima u društvo.

Svaka lepa misao, koja detetu pada na pamet kasnije snaži i oplemenjuje njegov karakter. Naša tela uprkos našim željama stare, ali zašto da naše duše ne ostanu zauvek mlade? Prosto je zločin gušiti dečiju radost i primoravati decu da budu mračna i važna. Vrlo brzo će na njihova pleća pasti životni problemi. Vrlo brzo će im život doneti i brige i nevolje i teškoće i teret odgovornosti. Neka bar što je duže moguće ostanu mlada i bezbrižna. Njihovo detinjstvo treba što je god više moguće ispuniti radošću, svetlošću i veselim igrama.

Roditelji ne treba da se stide da se igraju i prave nestašluke zajedno s decom. Možda su oni baš tada bliže Bogu nego kad, kako to oni misle, obavljaju vrlo važan posao.

Nikad se ne zaboravljaju pesme detinjstva. Sećanja na njih počivaju pod teretom godina punih briga, kao što se zimi pod snegom kriju nežni cvetovi.

U životu svake porodice, pre ili kasnije, dolazi gorko iskustvo – iskustvo patnje. Godine mogu proći u nepomućenoj sreći, ali će sigurno biti i žalosti. Potok koji je tako dugo tekao nalik na veseli potočić koji teče obasjan jarkom sunčevom svetlošću kroz zimske livade između cveća, prodire, tamni i ponire u mračnu klisuru ili se obrušava u vidu vodopada.

U manastirskoj tišini, osamljena,
Tamo gde anđeli-čuvari kruže,

Od iskušenja i grehova udaljena,
Živi ona koju umrlom drže.
Svi misle da odavno obitava
U Božanstvenoj nebeskoj sferi,
A ona živi u manastiru,
Pokorna svojoj probuđenoj veri.

Niko ne zna kakva se sveta tajna odigrava u novorođenčetu, kojem je suđeno da proživi samo trenutak na ovoj zemlji. Ono ga ne proživljuje uzalud. Za ovaj kratki tren ono može učiniti više, može ostaviti dublji trag nego drugi živeći godinama. Mnoga deca umirući dovode svoje roditelje pred svete Hristove stope.

Postoji nesreća koja ranjava više od smrti. Ali Božija ljubav može svako iskušenje da pretvori u blagoslov.

Svetlost je zvezda dalje neg' oblaci,
Posle oluje sunčevi sijaju zraci,
Za Boga nevoljenih bića nema,
Svakom Svom stvorenju On dobro sprema.

I tako protiče život u pravom domu, ponekad obasjan jarkom sunčevom svetlošću, ponekad u tami. Ali bilo u svetlosti ili u mraku – on nas uvek uči da se obraćamo Nebu kao Velikom Domu u kojem će se ostvariti sva naša maštanja i nadanja, gde se ponovo sjedinjuju veze pokidane na zemlji. Za sve što imamo i radimo potreban nam je Božiji blagoslov. Niko osim Boga neće nas podržati u velikoj nesreći. Život je tako krhak da svaki rastanak može da bude zauvek. Nikada ne možemo biti sigurni da ćemo još imati prilike da zamolimo za oprostaj zbog loše reči i da će nam biti oprosteno.

Naša uzajamna ljubav može biti iskrena i duboka u sunčane dane, ali nikada nije toliko snažna kao u danima patnje i tuge kada se

pokazuju sva bogatstva koja su do tada bila skrivena.

